

Zaostrovanje mednarodnih trgovinskih odnosov Ocene makroekonomskih učinkov

Z dvigi carin v ZDA ter povračilnimi ukrepi Kitajske in ostalih držav se letos stopnjujejo ovire v mednarodni trgovini. V zadnjih mesecih se je to že odražalo v upočasnitvi rasti obsega svetovne trgovine; opazno nižja kot lani je bila tudi tekoča rast izvoza EU in Slovenije. V povezavi z EU so ZDA zaenkrat zvišale carine na uvoz jekla in aluminija. Na kratek rok to škoduje predvsem industriji jekla in aluminija, vpliv na celotno gospodarstvo EU in Slovenije pa je po izračunih več institucij zelo majhen. Nekoliko večji, a še vedno relativno majhen negativni vpliv na BDP bi imelo večkrat omenjeno povišanje ameriških carin na uvoz avtomobilov, kar glede na naše izračune velja tudi za Slovenijo. Z nadaljnjim zaostrovanjem trgovinskih odnosov, ki bi vodilo do razširitve (višjih) carin na večino svetovnega uvoza, pa bi se svetovni BDP precej zmanjšal, in to na škodo vseh udeleženih držav. Na UMAR ocenjujemo, da bi lahko učinki dvigov carin ob zmanjšanju zaupanja v gospodarstvo presegli neposredno merljive vplive in s tem pomembno upočasnili dinamiko gospodarske rasti.

Rast obsega svetovne trgovine se je deloma pod vplivom uvajanja novih carin v zadnjih mesecih upočasnila, s povečano negotovostjo v zunanji trgovini pa se poslabšujejo tudi obeti za prihodnja leta. Lani pospešena rast obsega svetovne trgovine se je v drugem četrtletju letos upočasnila. Mednarodne institucije (MDS, OECD, STO) nekoliko nižje rasti napovedujejo tudi za naslednja leta. Na to med drugim vpliva povečevanje ovir v trgovanju med ZDA in trgovinskimi partnericami (predvsem Kitajsko) ter povečana negotovost glede gospodarske rasti v prihodnjih letih. Rast izvoza (in uvoza) se je letos upočasnila tudi v Sloveniji in EU, kar je vplivalo na upočasnitev gospodarski rasti. Takšna gibanja skupaj s povečano negotovostjo v mednarodni trgovini poslabšujejo pričakovanja podjetij glede prihodnjega poslovanja.

Višje carine na uvoz jekla in aluminija v ZDA iz EU bodo v Sloveniji v začetni fazi vplivale predvsem na industrijo jekla in aluminija, vpliv na celotno gospodarstvo pa bo vsaj na kratek rok zelo majhen. ZDA je z junijem 2018 uvedla dodatne carine na uvoz jekla (25 %) in aluminija (10 %) tudi iz držav članic EU. Carine se nanašajo na široko paleto izdelkov iz jekla in aluminija, ki se uporabljajo v različnih dejavnostih. Po podatkih SURS je Slovenija leta 2017 v ZDA neposredno izvozila za manj kot 80 milijona evrov železa in jekla ter aluminija in aluminijastih izdelkov, kar predstavlja 0,3 % celotnega blagovnega izvoza Slovenije. Neposredna izpostavljenost do ZDA na ravni panog dejavnosti je večja: pri železu in jeklu v višini 6,5 % njunega celotnega izvoza, pri aluminiju in aluminijastih izdelkih pa v višini 1,2 % njihovega celotnega izvoza. Učinek tega zvišanja carin na BDP Slovenije pa bo po ocenah inštituta Ifo¹ na kratek rok zanemarljiv. Zelo majhen naj bi bil tudi v večini drugih držav EU, tako v kratkem² kot v daljšem obdobju³. Večji del izvoza jekla in aluminija iz EU je namreč osredotočen na druge trge, negativne učinke na gospodarstvo pa bo ublažil še ugoden učinek nižjih cen vhodnega materiala (jekla in aluminija) za proizvodna podjetja.

Nekoliko večji vpliv na gospodarsko aktivnost bi predstavljalo povišanje carin na uvoz avtomobilov, a je izpostavljenost Slovenije tudi v tem primeru omejena. Po večkratni omembi možnosti uvedbe dodatnih carin na uvoz avtomobilov (v višini 20-25 %) so ZDA maja letos začele z raziskavo o smotnosti uvedbe carin na uvoz avtomobilov v ZDA zaradi ščitenja nacionalne varnosti. Trgovinske napetosti med ZDA in EU pa so se poleti umirile in partnerici sta začeli z novimi dogovori glede trgovinskega sodelovanja.⁴ Uvedba novih carin je tako zaustavljena, ne pa povsem izključena. Inštitut Ifo⁵ ocenjuje, da dvig carin na avtomobile in avtomobilske dele na kratek rok, ko se realizirajo predvsem neposredni učinki, ne bi opazno zmanjšal BDP Slovenije (zmanjšanje za 0,02 %); zelo majhni naj bi bili tudi kratkoročni učinki na BDP drugih držav EU. Na daljši rok so lahko učinki večji, saj se v polni meri izrazijo še posredni učinki preko vpetosti slovenske avtomobilske industrije v globalne verige vrednosti.

Na UMAR ocenjujemo, da je Slovenija izpostavljena do uvoza avtomobilov in avtomobilskih delov v ZDA do višine 1,3 % celotnega bruto izvoza ter 0,3 % BDP. Analiza svetovnih input-ouput tabel za leto 2014 je pokazala, da je bruto izvoz vseh panog slovenskega gospodarstva, ki je bil preko izvoza svetovne avtomobilske industrije (vključno s Slovenijo) uvožen v ZDA, znašal 1,3 % celotnega izvoza Slovenije. Takšna je po naši oceni zgornja meja celotne (neposredne in posredne, preko

¹ Ifo Institute (2018). US Tariffs on Cars would cost Germany Five Billion Euros. Ifo Institute Press Release, 24 May 2018.

² Glej opombo 1.

³ Bollen, J in Rojas-Romagosa, H (2018). Trade Wars: Economic impacts of US tariff increases and retaliations. An international perspective. CPB Background Document, June 2018.

⁴ Evropska komisija (2018). Joint U.S.-EU Statement following President Juncker's visit to the White House, Washington, 25 July 2018. European Commission STATEMENT/18/4687.

⁵ Glej opombo 1.

različnih panog dejavnosti in preko vseh držav sveta) izpostavljenosti slovenskega bruto izvoza do uvoznega povpraševanja po avtomobilih in avtomobilskih delih v ZDA, Z vidika domače dodane vrednosti vsebovane v uvozu avtomobilov in avtomobilskih delov v ZDA je Slovenija izpostavljena do višine 0,3 % BDP. Večji del te izpostavljenosti izhaja iz vpetosti v avtomobilsko industrijo EU. Podobno ocenjuje inštitut WIIW⁶, katerega izračuni kažejo na (naj)večjo izpostavljenost Nemčije, Madžarske, Slovaške in Češke (z vidika dodane vrednosti med 0,5 in 1 % BDP). Kolikšen del te izpostavljenosti bi se dejansko realiziral kot izpad izvoza in BDP v primeru zvišanja carin na avtomobile (in avtomobilске dele) pa je odvisno od značilnosti ukrepa (višine carinskih stopenj in osnove) in dejanskih odzivov trga.

Tabela: Izpostavljenost Slovenije do ameriškega uvoza avtomobilov in avtomobilskih delov, 2014

	v mio USD	v % bruto izvoza	v % BDP
Bruto izvoz Slovenije v ZDA preko svetovnih avtomobilskih GVV, vključno z neposrednim izvozom avtomobilov iz Slovenije v ZDA ^a	387,2	1,26	
Slovenska dodana vrednost vsebovana v svetovnem izvozu avtomobilov v ZDA ^b	128,6		0,30

Vir: WIOD, izračuni UMAR.

Opombe: Avtomobilska industrija zajema dejavnost V29 po klasifikaciji NACE Rev. 2.

(a) v izračunu je upoštevan bruto izvoz vseh panog slovenskega gospodarstva, ki je preko izvoza svetovne avtomobilске industrije (vključno s Slovenijo) uvožen v ZDA; (b) v izračunu je upoštevana dodana vrednost ustvarjena v vseh panogah slovenskega gospodarstva, ki je vsebovana v izvozu svetovne avtomobilске industrije (vključno s Slovenijo) v ZDA.

Z uvedbo carin na še večji del mednarodne trgovine bi opazno izgubile vse vpletene države, bolj kot posamični carinski ukrepi pa je za gospodarstvo škodljivo splošno zmanjšanje zaupanja v mednarodno trgovino in gospodarstva. Gospodarski učinki posamičnih do sedaj uvedenih in najavljenih trgovinskih ukrepov ZDA in trgovinskih partneric so po ocenah različnih institucij (CPB⁷, Ifo, WIIW) na makro ravni omejeni, na ravni panog dejavnosti pa lahko pripeljejo do pomembnih premikov, zlasti v ZDA in na Kitajskem. V primeru večjega zaostrovanja trgovinske vojne, ki bi vodil do obremenitve večine svetovnega uvoza s carinami, bi opazno izgubile vse udeležene države. Takšno zaostrovanje bi lahko upočasnilo ne le rast obsega mednarodne trgovine, ampak tudi – preko poslabšanja pričakovanj podjetij in razpoloženja potrošnikov – tudi dinamiko investicij in zasebne potrošnje.

Merljivi učinki sprejetih in napovedanih ukrepov so sicer relativno majhni, kot večje tveganje pa na UMAR ocenjujemo njihov vpliv na zmanjšanje zaupanja v ohranjanje visoke konjunktore. Simulacije mednarodnih institucij in tudi UMAR kažejo na relativno omejene učinke že sprejetih in tudi napovedanih ukrepov na gospodarsko rast. Vendar hkrati ocenjujemo, da bi lahko njihov učinek na zmanjšanje zaupanja in s tem povezane odločitve, tako v gospodarstvu kot med potrošniki, znatno presegele neposredno merljive vplive in s tem pomembno upočasnili dinamiko gospodarske rasti.

⁶ Stehrer, R. (2018). US tariffs on cars: An expensive and dangerous gamble. WIIW News & Opinions, 25. 8. 2018.

⁷ Glej opombo 6.